

6.4. TÁRGYMUTATÓ

- á utáni *o*-zás nyelvjárástörténete 336
ablatívuszi funkció 179
adaptáció **137–138**, 139
affrikálódás 115, 125
ágens 150
agglutináció **139**, 152
aktuális tagolás 198, 242
alakilag motivált szó 273
alakváltozatok **275**, 283
alán eredetű szavak 252
alany **170–172**, 172–174
alanyos szerkezet 168–174
alanytalan ige 171
alapnyelvi eredet 250
alaptag 168, **210**, 211, 212, 213, 214, 220
alárendelés 168–191
alárendelő mondatok 209–221
 kialakulásuk 209–215
 változásaik 216–219
 összefoglalásuk 220–221
alárendelő összetételek **263**, 266
alföldizmus 315
álhomonímia 281
államhatárok szerepe a nyelvjárási elkülönülés-
ben 347–349
állapothatározó 178, **180–181**
állítmány **168–170**, 172–174
állítmányi névszó 170
állító mondat 198–199
allofón 108
álszinesztézia 277
általános alany 171
általános névmás 160
amelioráció 282
amulettszöveg I. szövegamulettek
analitikus szerkesztésmód 135, 152
analógia 131, 133, 136
angol 127, **258**, 259, 260, 267–269
antonimák 280
arab 259, 260
archaikus népi imák 232–234
archaizmus 249
aspektualitás 142, 143
aszemantikus vonzat 183–184
asszimiláció 104
asszociációs hangváltozás 104, 126
átmenetiség
 beszélt és írott szöveg között 233–234, 244,
 245–246
 egyszerű mondat, szövegmondat, összetett
 mondat között 195–197, 207, 230
 határozottság jelölésében 240–241
 mondatfajták között 201–204
azonosalakúság 280–281
azonosító állítmány 170
azonosító értelmező 191
bajor 113, 255
bastarda (félkurzív) 66
beálló igenév 157
belső helyviszony 179
belső keletkezésű név 289, 290, 292, 297
besenyők 253
beszédtett 229
betűkapcsolatok **86**, 88, 90, 91, 92
betűösszevonás (ligatúra) 84
betűszók 266
bibliafordítás 66, **68**, 72
Bíborbanszületett Konstantin (Konsztantinosz
Porphyrogenétosz) 55
bihari székelység nyelvjárástörténete 323–324
bíróhoz morfológiai változatainak táji meg-
oszlása 348
birtokos jelző 188–190
 hátravetése 189
birtokos névmás 158
birtoktöbbsétesítő jel 189
bodza alakváltozatainak táji megoszlása 340
-ból/-ből, -ról/-ről, -tól/-től ragok nyelvjárástör-
ténete 331–332, 339
bolgár 254

- bontóhang 115
 Bornemisza Péter (nyelvjárása) 334–335
 bővítmény 168
 bukovinai székelyek településtörténete 332–333
burgonya táji megoszlása 339
 célhatározó 178, **181–182**
 cigány jövevényszavak **258**, 268
 családnév-változtatás 285, 289, 299–300
 csatakiáltás mint szöveg 231
 Csécsi (Tsétsi) János 93
 cseh 254
 csillagnév 289
 csuvasos török 252
 datívusz possesszívusz 182
 déli típusú nyelvjárások településtörténete 324
 demográfia 382
 denazalizáció 106
 depalatalizáció 107
 deszemantizálódás 292
 Dévai Bíró Mátyás **91**, 92, 96–97
 dezaffrikálódás 108
 diftongusok (kettőshangzók) 111, 123
 -j utótagú 130, 131
 -u/-ü utótagú 132
 illabiális utótagúak 112
 monoftongizálódása 123, 131, 132, 151
 digitális szöveghasználat 208–209, 245–246
 diskurzus 229
e ~ ø hangmegoszlás az újmagyar korban 339
egres táji megoszlása 341
 egzakt nyelvváltozás-kutatások 38
 egyetemes nyelvtan 40
 egyeztetés 172–174, 176–178, 187–188, 189, 190
 értelmi 172–173, 187–188
 határozottságbeli 176–178, 197
 közelségi 173
 számbeli 172–173
 személybeli 173–174
 egyházi név 297
 egyjelentésű szavak **274–276**, 283
 egyalakú szavak 274–275
 egyszerű mondat **195–196**, 196–209
 bővítetlen mondat 196, 207
 bővített mondat, bővítmények 196–197, 207
 igeneves és tömörítő mondatszerkesztés
 196–197
 regionális különbségei 208
 egyszerű tükörszó 260
 ejtéskönnyítés 129
 ejtéskönnyítő magánhangzó 115
 elektronikus szöveg 245
 elhomályosodott motiváció 273–274
 ellentétes viszony 191–192, 237–238
 kötőszók, mondatok 215, 222, 223, 225
ellik jelentéseinek táji megoszlása 342–345
 ellipszis nevekben 293, 302
 előidejűség 144
 előnyelvi szövegek hang- és képanyaga 236
 előtét hang 115
 előzményhatározó 178
 emotikon 208–209
eper(fa) táji megoszlása 341–342
 Erdély település- és nyelvjárástörténete 325–326
 erdélyizmus 315
 eredethatározó 178, **181**
 eredményhatározó 178, **181**
 eredménytárgy 175
 érintkezésen alapuló jelentésátvitel 277–278
 érintkezésen alapuló névátvitel 279
 értelmező 190–191
 érzelmkifejezés 203, 208, 235
Erzsiékhez morfológiai változatainak táji
 megoszlása 348
 eszközhatározó 178, **183**
Etelköz tájnév nyelvjárásiassága 321
 etimológia 250
 etnikai térszerkezet változása 382
 fakultatív alanyhasználat 171
 fakultatív vonzat 176
 felföldizmus 315
 félhangzó 111, 112, 123, 132
 felirat mint szöveg 228
 rovásírásos 228
 pólofelirat, tetoválás 243–244
 kiterjesztett önmagunk feliratai 243–244
 felkiáltó mondat 203
 felnémet 255
 felszólító mondat 204
 feltételes-óhajtó mondat és módjel 204–205
 feltételesség, feltételes mondatok 204–206, 211,
 214, 215, 219
fial ~ fiaz ~ fiadzik jelentéseinek táji megoszlása
 342–345
 fiktív név 289
 filológia 227
 fok- és mértékhatározó 178, **183**
 folklór-szövegek 232–236
 fonéma 85, 104
 fonotaktika 105
 formáns 135 (l. még toldalék)

- főmondat 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 223, 224
- főnévi igenév 157
- francia jövevényszavak **257**, 259, 260
- funkcionális megközelítés 19
- funkcióváltás 137, 139, 147, 150
- független hangváltozás 104
- Geleji Katona István **93**, 94
- geszta **58**, 59
- glossza 54, 62, **70**
- görög 259, 260
- görög–magyar kapcsolatok 85
- grammatikai funkció 136
- grammatikai szerkezet átértékelődése 150
- grammatikailizáció 135, **137**, 139, 147, 148, 152, 154, 212, 216, 217, 219, 220, 221, 224, 225
- gyermek- és dajkanyelvi szavak 262
- hanghelyettesítés 111, 113–117, 124
- hanghézag 121
- hangszerkezet 105
- hangváltozási tendencia 104, 130, 136
- hangváltozat 108
- hasadás 133, **137**, 152
- hasonlítás, hasonlító mondatok 211, 214, 215, 218, 219, 220
- hasonlító határozó 178, **182–183**
- hasonló jelentésű szavak **276–280**, 283
- hasonló alakú szavak 280
- különböző alakú szavak 280
- hasonlóságon alapuló jelentésátvitel 278
- hasonlóságon alapuló névátvitel 277
- hasonlóságon alapuló szinesztézia 277
- hasonulás **104**, 114, 116
- határon túli regionális köznyelvi változatok 349
- határozatlan alany 171
- határozatlan névelő 160
- határozatlan névmás 160
- határozó 178–186
- határozói értékű tárgy 175
- határozói igenév 146, 158
- határozói igenévi állítmány 169–170
- határozós szerkezet 178–186
- határozószó 152, 153, 250, **264**
- határozószói-névutói kettős szófajúság 161
- határozott névelő 160, 240
- határozottság, ismertség jelzései a szövegben **240–241**, 242
- anaforikus jelzés 241
- kettős jelöltség 241
- névelőzési rendszer 240
- prezentálás 240
- héber 258
- hegytörvényszöveg 207, 244–245
- Heltai Gáspár **92**, 96–97
- hely- és térbeli érintkezés 277
- helyesírási szabályzatok 94–95, 98
- helyhatározó 178–180
- helynév
- belterületi név I. utcanév
- hegynév 301, 303–304
- külterületi név 301, 306–307
- makrotoponima 301–302, 306
- mikrotoponima 301–302, 306
- ország- és államnév 301, 302–303
- tájnév 286, 291, 301, 303, 321
- településnév 113, 284, 285, 286, 290, 293, 294, 301, 304–305
- toponima 301
- utcanév 285, 293, 302, 306
- víznév 284, 290, 301, 304
- hiátus 105, 121
- megszüntetés 133
- hiátustöltő *j* 151
- hiátustöltő *β* 151
- hibajavító (emendator) 66
- hiedelemszöveg 229
- hogy* kötőszós mondatok 210, **211–212**, **213**, **216–217**, 220
- homofónia 281
- homográfia 281
- homonímia 136, **138**, 142, 148, 151, 280–281
- homorgán hang 106
- honfoglalás 392
- horvát 253, **254**
- Husz János 89
- Huszita biblia (ún.) 86, **89**
- Ibn Ruszta 52, **55**
- időhatározó 178, **180**
- ige
- cselekvő 150
- mediális 150
- intranszitiv 150
- igeidő 142, **143–144**
- jelen 142, 143
- befejezett jelen 143
- folyamatos jelen 143
- múlt 142, 143
- a/-é* jeles (elbeszélő) múlt 144, 151
- t* jeles 144, 145
- összetett múlt 143–144

- folyamatos (befejezetlen) 144
 régmúlt (befejezett) 144
 jövő 142, **145**
 ige-igenévi szerkezet 174
 igei állítmány 168–169
 igei személyrag **137**, 142, 148–149, 150, 151
 zéro rag 142, 149
 igejelek
 időjel
 -*ī* múltidő-jel **131**, 142, 151
 -*á/-é* elbeszélő múlt 143, 146
 -*t* múltidő-jel 136, 145, 148
 -*md* > -*nd* jövőidő-jel 145, 146 (l. még: mo-
 dális képző)
 fog + főnévi igenév 145
 jelen 142
 módjel
 kijelentő 142
 feltételes **142–143**
 felszólító 142
 igeekötő 145, 164
 igenév 157
 igeragozás
 általános/alanyi 143, 148, 150, 151
 határozott/tárgyas 143, 148, 150, 151
 ikes 150, 151
 igeragozási archaizmusok nyelvjárásainkban
 319–320
 ikerszavak 263
 imafelajánlás 233
 indulatszó 167, 261
 informatikai forradalom 98
 informatika korának szövegei 245–246
 iniciálé (kezdőbetű) 66
 interlineáris 70
 intertextualitás (szövegköziség) **228**, 239
 intézménynév 285, 286, 289, 292
 intonáció 195, 200, 204, 206, 208
 iráni jövevényszavak 251
 irányhármasság 160, 178–183
 irányhatározó 182
 iránytárgy 175
 írásjelezés 89, 90, 201, 202, 206, **236–237**
 írásrendszer 53
 írnoiki attitűd (nyelvi) 314–315
 írnokok nyelvhasználata, nyelvjárása 314–315
 irodalmi szöveg 207–208
 irradiáció (jelentésbesugárzás) **138**
 ismertség jelzése l. határozottság
 ismétlés (szövegbeli) 229, 231, 235
 jelentés-elkülönülés **281**, 283
 jelentésátvitel 278–279
 jelentésbeli változástípusok 271
 jelentésbesugárzás l. irradiáció
 jelentésjegy 273
 jelentésmegosztás **280**, 283
 jelentésmező 283
 változása a nyelvjárástörténetben 342–345
 jelentésváltozás
 absztrakt → konkrét 279
 konkrét → absztrakt 279
 okai 272–274
 belső 272
 külső 272
 típusai 274
 jelöletlen birtokviszony 147
 jelszilárdulás 264
 jelző 186–191
 jelzős szerkezet 186–191
 jiddis jövevényszavak **258**, 268
 jottista-ipszilonista háború 93
 jövevénynév 289, 295–297
 jövevényszó 251
ju- ~ jo- ~ je- > i- változás történeti nyelvöld-
 rajza 321
 helyesírás (ortográfia) 72
 kancelláriai **86**, 92
 katolikus **92**, 93, 96–97
 mellékjeles **88**, 89, 96–97
 mellékjel nélküli 88, 96–97
 normatív 71
 nyelvmelékeké 48
 protestáns **92**, 93, 96–97
 Káldi György 91, **92**, 96–97
 kapcsolatos viszony 191–192, 237–238
 egyszerű 191–192
 ellentétesen hozzátoldó 192, 193
 fokozó 192
 hozzátoldó 192
 kötőszók, mondatok 221, 222, 223
 összefoglaló-megosztó 192
 Károli Gáspár 91
 Kazinczy Ferenc 93, 94
 keletkezési gócek a nyelvjárási jelenségekben
 316
 képzéses tükörszó 260
 képző
 -*ad/-ed* 139
 -*ákonny/-ékeny* 140
 -*ály/-ély* 140

- ány/-ény 140, 141
 -ás/-és 140
 -ász/-ész 139
 -at/-et 136, **140**
 -atag/-eteg 140
 -beli 139
 -cs 141
 -d 138, 139
 -dogál/-dégél/-dögél 140
 -doz/-döz/-döz 140
 -gat/-get 137
 -i 139
 -ias, -iatlan 141
 -int 140
 -ít 138
 -l 140
 -mány/-mény 140
 -más/-més 139
 -mentes 141
 -né 139, 141
 -nok/-nök/-nök 139 141
 -od/-éd/-öd 139
 -rog/-rög/-rög 139
 -ság/-ség 129
 -stul/stül 137
 -tal/-tel > -talan/-telen 138
 -tyű/-tyű 141
 -z 138
 *-kk- 146
 *-mp- 146
 jövevényképző 137
 kezdő-mozzanatos 145
 kicsinyítő képzők az erdélyi régiségben 337–338
 melléknévi igenév képzője
 beálló 146
 befejezett 136, 142, 145, 146
 folyamatos 136, 142, 146
 modális 145 (l. még -md > -nd jövőidő-jel)
 névképző
 apanévképző 299, 300
 asszonynévképző 301
 képzőbokrosulás 137, **139**
 elemismétléses 139
 szinonim képzőké 139
 képzőszerű utótag 141
 kérdő mondat 201–202
 eldöntendő kérdés 202
 kiegészítendő kérdés 202
 választó kérdés 202
 kérdő névmás 159
 kétnyíltszótagos tendencia **108**, 115, 116, 121, 122, 132, 151
 kettős állítmány 169
 kettős beágyazottság (nyelvhasználaté) 16
 kettős szófajúság 156
 kettőshangzók l. diftongusok
 kettősnyelvűség 375
 kiegészülés nevekben 293
 kiemelőjel 187
 kifejtő magyarázó viszony 192
 kijelentő mondat 201–203
 kijelölő jelző 187
 kívánságnév 296
 kizáró ellentétes viszony 193
 klarisszák 66
 klasszicizáló ejtés 256
 kódex 59, **65**
 ő-ző régi magyar kódexek 330
 őrzőkódex **59**, 60, 61, 62, 63
 kompiláció 62,
 kongruencia 196, **197**
 konnotáció 293
 kontaktusnyelv 144
 kontexus 146, 148, 150
 korai magyar–szláv nyelvi kapcsolatok 395
 korai nyelvtan **72**, 73,
 kölcsönös névmás 159
 könyvdíszítő (illuminator) 66
 könyvmásoló műhely (scriptorium) 66
 könyvnyomtatás 90
 kötelező bővítmény 171
 kötőhang 129
 kötőszó 165, 210, **211**, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225
 kötött bővítmény 171, 176, 183–184, 187, 188, 190, 191
 következményesség, következményes mondatok 211, 215, 218, 219
 következtető viszony 191, **192**
 kötőszók, mondatok 218, 222, 223, 224, 225
 közléstudás 15
 köznapi szöveg 207, 208
 köznevesülés 284
 köznyelv- (standard-) történet 361
 köztörök 252
 krakkói nyomtatványok **90**, 91
 krónika 58, 59
 kukorica táji megoszlása 340–341
 kunok 253

- különböző jelentésű szavak **280–282**, 283
 egyalakú szavak 280–281
 hasonló alakú szavak 281
 különböző alakú szavak 281–282
- külső helyviszony 179
- labiális félhangzó 112
- labializáció **119**, 125
- latin ábécé 85
- latin hatás 169, 170, 172, 173, 174, 176, 187–188, 189–190, 191, 192
- latin jövevényszavak 256
- latívuszi funkció 179
- lengyel **254**, 268
- letagadó és óvónév 58, 296
- levelek 69
- levélszöveg, levélformulák 242
- lexikai változatok táji megoszlása 339
- lexikalizálódás 154
- ligatúra (betűösszevonás) 84
- literátor 69
- Liutprand 55, 231
- logikai viszony 191
- lokalizáció (nyelvtörténeti adatoké, nyelvemlékeké) 53, 314–316
- lokatívuszi funkció 179
- ly 38, 94
 mint fonéma nyelvjárástörténete 337
- magánhangzó-harmónia **112**, 120
- magunkon hordott szövegek 243–244
- magyar köznyelv
 beszélt 372
 írott 371
- magyar nyelv
 a 21. század elején 388
 életkora 390
 európai nyelv? 39
- magyar nyelvközösség
 története 379
 történeti-művelődéstörténeti áttekintésben 390
 ősmagyar kor 390
 ómagyar kor 394
 középmagyar kor 402
 újmagyar kor 405
 újabb magyar kor 409
- Magyar Tudományos Akadémia 354, 359
- magyarázó viszony 191, 192
 kötőszók, mondatok 222, 223, 224
- magyarság kialakulása 390
- marginális 70,
 márkanév 285, 287, 289
 martirológium 296, 297
 mássalhangzó-torlódás **114**, 117
 medializáció 149, 150
 mediális ige 149, 150
 -k medializáló képző 150
 megegyezésszöveg 229
 megengedés, megengedő mondatok 211, 215, 220
 megnyilatkozás 229, 232
 mellékes tartalomadás 213
 mellékjelek **86**, 88, 89, 90, 91, 92
 mellékmondat 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 223, 224
 melléknévi igenév 136, 142, 145–146
 beálló 146
 befejezett 145–146, 148
 folyamatos 146
 mellérendelés 168, **191–193**, 237
 mellérendelő mondatok **221–225**
 kialakulásuk **221–223**
 változásai **223–225**
 mellérendelő összetételek 263
 mennyiségjelző 187–188
 mesterséges név(adás) 288, 289, 298, 300, 305, 306
 mesterségnyelv-történet 352
 mezőkapcsolat **280**, 283
 mikroszövegszerkezet 237–238,
 minőségjelző 186–187
 minősítő állítmány 169–170
 minősítő jelző 186–187
 misszilis 69, 90, 144
 modalitás 200
 kiegészítő modalitás 200, 201, 204
 bizonygató modalitás 198
 bizonytalansági modalitás 201
 módhatározó 178, **183**
 módjelek 200
 módosítószó 166
 mondás 238
 mondat mint szövegegység 227, 230, 236
 mondatfajták (egyszerű mondatban) 200–206
 monoftongizálódás l. diftongusok
 morféma 129
 szabad 129
 kötött 129
 egyváltozatú 129
 többváltozatú 129
 tömorféma 129
 toldalékmorféma 129, **135**

- motiváció 273–274
 mozgószábály 95
 multimediális szöveg 209
 mutató névmás 159
 német hatás 169, 173, 188
 nemverbális eszközök 200, 230
 nemzetközi szavak 259
 neologizmus 249
 népetimológia 278–279
 névadási indíték 294, 299, 301
 névadási motiváció l. névadási indíték
 névalkotás 287, 289, 288, 290–292, 298, 304
 alaki 291–292
 morfematikai 291
 szintagmatikus 291
 jelentésbeli 290–292, 304
 névállomány 296, 297, 298, 299, 300
 névátvitel 277–278, 291, 294, 303
 névelő 150, 240–241
 határozott 150
 határozatlan 150
 névköltöztetés 291
 névmágia 296
 névmagyarosítás l. családnev-változtatás
 névosztódás 294
 névösszevonódás 294
 névszói állítmány 169
 névszói-igei állítmány 169–170
 névszójel
 -b, *-bb* középfokjel 146
 -é birtokjel 139, 146, 147
 -i, *-ai/-ei* birtoktöbbsítő jel 146, 148
 -ik kiemelőjel 146
 -k többszjel 129, 146
 -leg + *-b*, *-bb* felsőfokjel 146
 birtokos személyjelek 136, 146, 147, 148
 névszórag
 -an/-en 152
 -ban/-ben 137, 152
 -hoz/-hez/-höz 152
 -j > *-á/-é* latívusz 152
 -kor 152
 -l ablatívusz 152
 -n lokatívusz 152
 -n, *-on/-ën/-ön* 136–137
 -nak/-nek 152
 -nak/-nek birtokos jelző ragja 147
 -nak/-nek latívuszrag 147
 -nak/-nek részeshatározó 147
 -ra/-re 152
 -ról/-ről 152
 -stul/-stül 152
 -ször/-szër/-ször 152
 -t lokatívusz 152
 -t tárgyrag 147, 148, 149
 -val/-vel 152
 **-m* akkuzatívusz 149
 névteremtés 290, 292
 névutó 152, 153, 162, 264
 névutómelléknév 164
 nézőpont 227
 nomenverbum 155
 nőstényítés 141
 nyelv 15
 nyelvbefolyásolás 140
 nyelvvelajátítás 40
 nyelvemlékek 48
 datálása 53
 eredetisége 53
 helyesírása 54
 jelölések 54
 kéziratos 54
 lokalizációja 53
 nyomatott 54, 71
 rögzítettségi formája 53
 rövidítése 54
 tartalma, rendeltetése 53
 nyelvhasználat 15
 nyelvi egységesülés 71, 92
 nyelvi komplexitás 34
 nyelvi norma alakulása
 középmagyar korban 333–336
 újmagyar korban 338–339
 nyelvi változás 20
 bibliai fordításokon bemutatva 30
 előre jelezhetősége 36
 érzékkelhetősége 36
 feltételei 32
 hangrendszer-típusokban 37
 mértéke 33
 mesterséges volta 36
 oka 25, 32, 33, 35
 szintere 33, 37
 tendenciái ómagyar nyelvjárási jelenségek-
 ben 326–332
 típusai 37
 üteme 33
 nyelviváltozás-elmélet 19
 nyelvjárás-keveredés 314
 nyelvjárás magánhangzórendszerek 346–347

- nyelvjárási rövidmássalhangzó-rendszerek 347
 nyelvjáráások 415
 középmagyar kori 311, **332–338**
 ómagyar 311, **322–332**
 ősmagyar 311, **317–322**
 s-ező 317–318
 sz-ező 317–318
 újabb magyar kori 311, **345–349**
 újmagyar kori 311, **338–345**
 20. századi 311, **345–349**
 nyelvjárásziget
 Szenc környéki *ö*-ző 320
 Abaúj megyei *ö*-ző 320
 nyelvjárástörténet 311–349
 -ból/-ből, -ról/-ről, -tól/-től ragoké 331–332, 339
 -val/-vel ragé 331
 á utáni *o*-zásé 336
 bihari székelységé 323–324
 Erdélyé 325–326
 látí, mondí, tudí ('látja', 'mondja', 'tudja') típusú igealakoké 320
 leverünk azt ('leverjük azt') típusú igealakoké 319–320
 ly fonémáé 337
 Mezőségé 326
 nyelvjárászigeteké 316
 Székelyföldé 325–326
 telegdi székelyké 324
 nyelvrokonság 74
 nyelvtani archaizmusok mint nyelvjárástörténeti reliktumok 319–320
 nyelvtörténet 17
 leírása 18
 nyelvtörténeti
 adatok helyhez kötése (lokalizációja) 314–316
 források 48
 jelené 49
 kontaktusnyelveké 51
 rokonyelveké 50
 korszakok 44
 korszakolás 43
 rendszerleírás 35
 nyelvújítás 74, 75, 93, 262, **266**, 356
 nyelvváltozatok
 területi tagolódása 311–313
 története 309
 nyíltabb válás 117, **118**, 123, 126
 a Mezőségen (*o* > *a*, *ö* > *e*, *ő* > *æ*) 336
 óhajtó mondat 204–206
 okadó magyarázó viszony 192
 okhatározó 178, **181**
 olasz jövevényszavak 256
 ómagyar kor szövegei 236–241
 oral history 236
 oralitás és szövegei (ősmagyar kor) 228–231
 orosz **254**, 260
 ortográfia I. helyesírás
 Osiris Helyesírás 95
 osztrák 113, 255
ö-zés
 az Abaúj megyei nyelvjárászigeten 320
 a régi nyelvjáráásokban 318–319, 324
 Anonymusé 324
 Árpád-kori nyelvemlékéé 319, 324
 kódexeké 330
 Őrvidék nyelvjárása 325
 ősgeszta 58
 ősmagyar csatakiáltás 231
 ősmagyar hangtörténeti jelenségek nyelvjárástörténeti vonatkozásai 317–319
 összehasonlító nyelvészet 74
 összeolvadás 115
 összetett mondatok **209–225**, 220, 221 (I. még alárendelő mondatok, mellérendelő mondatok)
 palatalizáció **114**, 116
 parafrázis 62,
 partikula 166, 200
 partitívusz(i határozó) (részelő határozó) 178, **182**
 partitívuszi
 alany 170–171
 tárgy (részleges tárgy) 175
 Pázmány Péter 92
 pejoráció 282
 peregrinuslevelek 242
 peremnyelvjáráások 316
 poliszémia 136, 139, 140, 179, 276–279
 ponyvairodalom 233
 pótlónyúlás **121**, 123, 126, 132
 pragmatika 227
 szövegpragmatika 227–228
 történeti pragmatika 26
 primer toldalék **129**, 130, 132, 133, 136, 137, 138, 139, 152, 179
 presztízis 151
 produktívítás 137, 138, **139**
 prototípuselv 154
 raghalmozás 137, 152
 ragszilárdulás 161, 264

- ráolvasások 234–235
 reformáció 91–92, 367
 régi nyelvjárások rekonstruálása 314–316
 régi nyelvtanaink nyelvjárásiassága 315
 regionális köznyelviség 348–349, 375
 rendtartásszöveg 207, 244–245
 rész-egész felcserélése 278
 részelő határozó l. partitívusz
 reszematizáció 293
 részeshatározó 178, **182**
 részfordítás 260
 részleges tárgy l. partitívuszi tárgy
 Révai Miklós 93
 ritmus, gondolatritmus 229–230
 rítus 229, 231
 román jövevényszavak 257
 rovásírás (székely írás) 84–85, 228
 rövidülés 106
 sacramentarium 59
 saját alanyú igenévi szerkezet 174
 sajátos jelentésárnyalat 211
 sajátos jelentéstartalmú mondatok 210, 211,
 214–215, 218–219, 220
sárgarépa táji megoszlása 339, 348
 scriptor 66
 scriptorium l. könyvmásoló műhely
 segédigei rész (állítmányé) 170
 Simonyi Zsigmond 94
 siratók 235
 sorsirányító név 296
 spanyol 259, 260
 spirantizálódás **106**, 107, 108
 spontán szövegalkítás 203, 235
sündisznó változatai, nyelvföldrajza 317–318
 Sylvester János **90–91**, 92, 96–97
 nyelvjárása 333–334
 szabad bővítmény 183, 187, 188, 190, 191
 szabályos hangváltozás 104
 szaknyelv-történet 350
 számhatározó 178, **183**
 származékszó 138
 száz 255
szeder változatai, nyelvföldrajza 318
 székely írás (rovásírás) 84–85, 228
 szekunder rag 179
 szemantikailag motivált szó 273
 személyátsugárzás 173–174
 személyes névmás 147, 148, 158
 személynév
 asszonynev l. házassági név
 becenév 291, 293, 295–298, 299, 301
 családnév 86, 92, 264, 284, 285, 286, 287,
 289, 290, 291, 292, 294, 295, 297, 298–300,
 301
 egyénnev l. keresztnév
 házassági név 285, 295, 300–301
 keresztnév 264, 284, 285, 287, 288, 289, 290,
 291, 293, 294, 295–298, 299, 300, 301
 lánykori név 301
 ragadványnév 289, 291, 294, 295, 301
 születési név l. lánykori név
 teljes név 287, 290
 utónév l. keresztnév
 szerb 253, **254**, 268
 szerkesztéstudás 15
 szerves összetétel 264
 szétfejlődés 414
 szinekdoché 278
 szinesztézia 277
 szinonimák **275–276**, 283
 szintagma 168–195
 szintetikus szerkesztésmód **135**, 152
 szláv jövevényszó 254
 szleng 375
 szlovák **254**, 268
 szlovén **254**, 268
 szóelem 129
 szóelemző elv 92–93
 szóelvonás 267
 szófajváltás 154
 szófejtés 250
 szóhangulat változása 282
 szóhasadás 281
 szójegyzék 54, **70**, 74
 szójelentés-történet 271
 szóképzés **262**, 264
 szólásgyűjtemény 75
 szóösszetétel, összetett szó **263**, 264, 265
 birtokos 147
 tárgyas 149
 szóösszevonás 266
 szórend **197–198**, 199, 202
 kötött 149
 lazulása 149
 SOV 149, 150, 197–198
 SVO 197–198
 szórványemlékek **54**, 55, 56
 hazai 55
 külföldi 55
 szóstruktúra 155

- szó szerkezet 168–195
- szótárak 54, **71, 75**
- szótársulás 154, 166
- szótörténet 250
- szöveg 226–228
- beszélt szöveg 203, 228–231, 232–236, 244
 - írott szöveg 207–208, 228, 233, 236–244
 - írott beszélt szöveg 208–209, 245–246
- szöveg vizuális képe 209, **236**
- szövegamulettek 242–244
- szövegbeli idézés 239–241, 242
- hivatkozás-ige 239
 - idéző ige 239
 - idéző mondat 238, 239
 - kettős jelölése 241
 - reagáló ige 239
- szövegemlék 54, **59**
- vallásos 72
 - világi 68
- szövegesztétikum 230–231
- szövegfőtéma jelzése 242
- szöveg hagyományozódás **228**, 229, 232, 242–243, 245
- szövegjellemzők **226–227**, 229, 233, 244–245
- szövegekötőszó 238–239
- szövegekötőszó nélküliség 238
 - szövegtovábbító kötőszó 238
- szövegmondat I. mondat mint szövegegység
- szövegmondat-kapcsolódások
 - ellentétes 237–238, 239
 - kapcsolatos 237, 238, 239
 - lineáris 237
 - szakaszos 237–238
- szövegmondatok tagoltsága (szövegtípusokban) 237–238
- szövegpragmatika 227–228
- szövegalkotási folyamat 227, 245
 - szöveghasználat 227–229, 231, 233–234, 235, 242–244, 245–246
- szövegszerkezet 237–241
- szövegtagolás 89–90, 206, **236–237**
- szintaktikai–grammatikai 237
 - szünetjelölő–intonációs 206, 237
- szövegtan
- funkcionális szövegtan 226–227
 - szövegtanok 226–227
- szövegtípusok 199, 227–228, **237–242**, 245–246
- szövegtörténet **226–228**, 228–246
- forrásai 230, 235–236
- szövegváltozat, szövegcsoport 228, 235, 244–245
- szövegvilág **227**, 233, 236, 242, **245–246**
- szövegzáradék 233
- szupraszegmentális eszköz 200
- tagadás
- egyszeres 199
 - kétszeres, többszörös 199–200
- tagadó ige 199
- tagadó mondat 199
- tagadó–tiltó szó és mondat 199, 204
- tagadószők 199–200
- tagmondatsorrend **211**, 212, 213, 218, 220
- tapadás 279
- tapadásos alany 171–172
- tárgy 175–178
- határozatlan 149, 150
 - határozott 149, 150
 - jelöletlen 149
 - jelölt 149
- tárgyas szerkezet 174–178
- tárgyjelölés 149
- tárgyrag 175
- társhatározó 178, **183**
- tartalomkifejtés 211, 220
- tartamhatározó 178
- tekintethatározó 178, **183**
- telegdi székelyek nyelvjárása 324
- településtörténet 322–326
- bihari székelység 323–324
 - bukovinai székelyeké 332–333
 - déli típusú nyelvjárásoké 324
 - Erdélyé 325–326
 - Mezőségé 326
 - moldvai (csángó) magyar nyelvjárásoké 326
 - Székelyföldé 325–326
- természetes név(adás) 289
- területi dimenzió 386
- területi nyelvváltozatok története 311–349
- testesedés 136
- textológia **226**, 227
- tiltó mondat 199, 204
- toldalék 129
- toldalékmegetakarítás 193
- toponima I. helynév
- Tótfalusi Kis Miklós 93
- tő
- abszolút 131
 - biró* : *birák*, *idő* : *idén* típusú 133
 - borjú* : *borjas* típusú 133
 - csonka 131
 - egyalakú **130**, 133

- h*-s tövek 133
 hangzónyújtó 132
 hangzórövidítő 131
 hangzótoldó 132
 hangzóvesztő 132
 igető 134
j-s tövek 133
j-vel váltakozó *v*-s tövek 134
 magánhangzóra végződő 132
 mássalhangzóra végződő 132
 névszótő 133–134
 passzív/fiktív 129
 relatív 131
sz-szel és *d*-vel váltakozó *v*-s tövek 134
sz-szel váltakozó *v*-s tövek 134
 teljes 132
 többalakú **132**, 134
v-s tövek 131, **133**, 134
 változatlan többelsejű 132
 változó többelsejű 133
 többvonalúság a nyelvi fejlődésben 316
 tőosztály
 nyílt 135
 zárt 135
 történeti
 állandóság és változékonyság 195, 203
 nyelvföldrajz 316
 pragmatika 26, 227–228
 szociolingvisztika 26, 315
 szövegten 226–228
 törzsnevek nyelvjárásiassága 321
 tőszó 131
 tőtípusok 133–134
 tőújraalkotás 148, 151
 tőváltakozás/tőszembenállás 131
 tőváltozat 131
 csonka 131
 teljes 132
 tővéghangzó 108, 111, 118, 121, 130, 131, 132
 analogikus 128, 132
 eltűnése 131
 másodlagos 148, 151
 toldalékhoz vonódása **136**, 137, 139
 tővégi magánhangzó **110**, 115, 117–119, 121
 Tsétsi (Csécsi) János 93
 tudományosnyelv-történet 355
 tudományos szöveg 207, 241
 tulajdonnevesülés 284, 291
 tükörfordítás 260
 tükörjelentés 260
 tükörszó 260
 Udvarhelyszék nyelvjárása 324
 ukrán **254**, 268
 utalószó **211**, 216, 217, 218, 220, 225
 ütközőzónák a nyelvföldrajzi térben 316
 v hang zöngésítő hatása és zöngétlenülése mint
 nyelvjárástörténeti jelenség 336–337
 választó viszony 191–192
 kötőszók, mondatok 222, 223
 vallón telepesek 257
 változási tendenciák ómagyar nyelvjárási jelen-
 ségekben 326–332
 vándornyomda 71
 vándorszavak 259
 véghatározó 178
 vegyes hangrendűség 112
 veláris *i* 103, 104, **109**, 112, **117**
 Verseghy Ferenc 94
 világi név(adás) 296–297, 301
 visszaható névmás 159
 Vizsolyi biblia 91
 vokalizálódás **112**, 115, 123, 132, 136
 β és *γ* vokalizálódása 112
 vonatkozó (kötőszós) mondatok 210, **213–214**,
 217–218, 220
 vonatkozó mellékmondat 173–174
 vonatkozó névmás 159
 vonzat 171, 176, **183–186**, 187, 188, 190, 191
 területi megoszlása 339
 váltakozása 184–185
 váltása 184–186
 vesztése 176, **185–186**
 zárt *ë* 38
 zöngéesség szerinti hasonulás 116
 zöngésülés 147, 148
 20. századi nyelvjárások 311, **345–349**